

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН РОМСКИ ЕЗИК ЗА VI КЛАС/ШЕСТА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)

Учебната програма по ромски език за VI клас/шестата година на обучение в прогимназиален етап на основната образователна степен е изградена на съвременни методически принципи и развива интегрирано четирите речеви умения: слушане, говорене, четене и писане. Обучението е насочено към овладяване на основни знания, умения и отношения, свързани с общуването и с изграждането на комуникативни компетентности на ученика.

Тематичните области, езиковите средства и речевите дейности в програмата са ориентирани към интересите, възрастта и опита на учениците и следват спираловидния принцип, който дава възможност за постепенно разширяване и задълбочаване на знанията, уменията и компетентностите и се отнася за всеки следващ клас и етап на обучение. Богатият езиков материал, представен чрез разкази, стихотворения, приказки, народни песни и поговорки, поставените задачи способстват за осмислянето на обучението, реализират и усъвършенстват познанията по ромски език. Особено ценен и резултатен в това отношение е комуникативно-действиелният подход.

Важен момент в практическото овладяване на езика са часовете по сравнително езикознание, които е нужно да бъдат насочени към връзките и отликите между различните ромски диалекти, към генетичния код на ромския език и неговото място в индоевропейското езиково семейство.

Тази учебна програма се утвърждава на основание на чл. 76, ал.1 и ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тематични области	Очаквани резултати (компетентности) по четирите основни умения: слушане, четене, говорене и писане	Нови знания
I. АЗ И ДРУГИТЕ	СЛУШАНЕ Ученикът може да:	ГРАМАТИКА

<ul style="list-style-type: none"> • Личност и характер • Интереси и предпочитания • Норми на поведение 	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира общо съдържание на текстове и диалози, свързани с личната информация – приятелите и семейството, родното място, дома, училището, класа, всекидневието, здравето, сезоните и географските обекти, растенията и животните, празниците, обичаите и традициите на България и ромите - до 100 думи; 	<p><i>В VI клас се систематизира и разширява изучената граматика, въвеждат се названията на граматическите категории.</i></p>
<p>II. СВЕТЪТ ОКОЛО МЕН</p> <ul style="list-style-type: none"> • Градът и селото • Транспорт • Професии 	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира конкретни и необходими подробности в кратки, несложни текстове по предвидените тематични области; 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Местоимения <ul style="list-style-type: none"> - Лични и показателни - Въпросителни - Относителни - Отрицателни
<p>III. МОЕТО ВСЕКИДНЕВИЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Моят ден • Любими занимания • Спорт и здравословен начин на живот • Ястия, напитки 	<ul style="list-style-type: none"> • Слуша, възприема обясненията на учителя и репликите на своите съученици и изразява отношението, оценката си към героите и случката в художествен текст; 	<ol style="list-style-type: none"> 2) Съществително име <ul style="list-style-type: none"> - Вид и число - Членуване (определителен и неопределителен член) - Падежни окончания 3) Прилагателно име <ul style="list-style-type: none"> - Сравнителна и превъзходна степен на прилагателните имена
<p>IV. АЗ И ПРИРОДАТА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Опазване на околната среда • Светът на дивите растения и животни 	<ul style="list-style-type: none"> • Извличат информация от кратки обяви от вестници, театрални постановки, отбелязване и честване на събития; • Разбира и определя граматическите категории; 	<ol style="list-style-type: none"> 4) Числителни имена <ul style="list-style-type: none"> - Бройни и редни. Числата до 1000 и милион 5) Глагол

<p>V. РОМИТЕ, БЪЛГАРИЯ И СВЕТЪТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Езици и култури • Празници, традиции, обичаи, бит и култура • Исторически забележителности на Индия <p><i>В определени уроци да има елементи и/или рубрика за културата на Индия.</i></p> <p><i>Когато има възможност, да се добавят въпроси и теми от областта на гражданското образование и устойчивото развитие.</i></p> <p><i>Да има активно приложение на ИКТ в урочната дейност.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава различни по жанр произведения на художествения текст. <p>ЧЕТЕНЕ Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбира общо съдържание на кратък текст и диалози, свързани с личната информация – приятелите и семейството, родното място, дома, училището, класа, всекидневието, здравето, сезоните и географските обекти, растенията и животните, празниците, обичаите и традициите на България и ромите - до 110 думи; • Да разбира и определя граматическите категории; • Да разграничава различни по жанр произведения на художествения текст; • Да възприеме конкретна информация от по-подробни описания на случки и исторически събития, исторически или културни личности; • Да разбира конкретни подробности от съдържанието на текст по темата – до 100 думи; • Да разбира основни понятия, свързани с темата; • Да чете на глас или наум несложен художествен текст и го коментира, с което доказва, че се ориентира в съдържанието му; 	<ul style="list-style-type: none"> - Спомагателен глагол. - Глаголни времена - Неопределени глаголни форми <p>6) Наречие</p> <ul style="list-style-type: none"> - За начин - За време <p>7) Изречения</p> <ul style="list-style-type: none"> - Просто и сложно изречение - Словоред <p>ЛЕКСИКА</p> <p><i>Включва основни лексикални единици, необходими за несложна комуникация по предвидените от програмата тематични области.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Личност и характер • Интереси и предпочитания • Норми и поведение • Селска и градска среда • Транспорт • Професии • Любими занимания • Спорт и здравословен начин на живот • Ястия, напитки • Диви растения и животни • Опазване на околната среда • Езици
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Да избере дадена роля, да прочете репликите на героя, чиято роля е избрал или авторската реч, ако е избрал да бъде четец; • Да чете изразително, с подходяща интонация и произношение; • Чрез подборно четене да открива непознати думи в изучаваното произведение; • С помощта на учителя да интерпретира художественото или фолклорното произведение чрез средствата на сценичното изкуство. <p>ГОВОРЕНЕ <u>При диалогична реч</u></p> <p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Общува в обичайни ситуации, които изискват пряк обмен на несложна информация по изучаваните тематични области; • Познава празниците от ромския календар; • Разбира въпросите, указанията и съобщенията на учителя и реплики на своите съученици; • Разграничава съществително име, глагол, местоимение и прилагателно име; 	<ul style="list-style-type: none"> • Култури • Страни • Народи • Празници, обичаи и традиции <p><i>Включват се елементи от речевия етикет: поздрав, обръщение, представяне, запознаване, сбогуване, извинение, съгласие, несъгласие, благодарност, молба, покана, поздравление, пожелание за празници.</i></p>
--	--	--

- Води кратък, несложен разговор по изучавани теми или ситуации от ежедневието;

При монологична реч

Ученикът:

- Разказва кратки случки, събития и преживявания от миналото и настоящето, описва хора, предмети, животни, исторически и географски местности, свързани с изучаваните теми;
- Изразява съгласие и несъгласие;
- Разказва накратко за своето всекидневие и бъдещи намерения, за интересите и предпочитанията си, за професиите на роднини и познати, кратки истории и случки от живота си по зададени опорни точки или по илюстративен материал, прави предположения за бъдещето;
- Използва цифровото съответствие на буквите от ромската азбука;
- Може да изпълни поставените задачи от учебната тетрадка.

ПИСАНЕ

Ученикът може:

- Да попълва формуляр с лични данни;
- Да пише кратки съобщения и бележки от изучаваните тематични области;

	<ul style="list-style-type: none"> • Да пише кратко писмо/електронно писмо с цел покана, молба, изразяване на благодарност, извинение, използвайки несложни изрази и връзки; • Да предава в съкратен вид и със свои думи съдържанието на прочетен текст; • Да прави писмен превод от ромски на български и обратно, сравнява превода с оригинала; • Да създава кратък несложен текст, свързан с изучаваните тематични области, като използва опори и речник, с обем до 60 думи. 	
--	---	--

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

В обучението по ромски език в VI клас/шестата година на обучение за **избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове** са заложили 68 учебни часа годишно. Учебните часове се провеждат в 34 учебни седмици по 2 учебни часа седмично.

Препоръчително разпределение на часовете

За нови знания	50 %
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	49 %
За диагностика на входно, междинно и изходно ниво	1 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

В началото на учебната година се организира тестово изпитване за установяване на входното ниво, а в края на учебната година - на изходното ниво. Напредъкът на всеки ученик се проследява въз основа на писмени и устни форми на проверка. Оценкаването на

самостоятелните писмени работи, които са изпълнени в рамките на един учебен час, се извършва по предварително установени критерии за оценка. Оценката е с качествен показател.

Текущи оценки за учебен срок	
Устни изпитвания и участие в работа в клас	минимум 2 оценки
Домашни работи	минимум 1 оценка
Работа по проекти	1 оценка

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Обучението по ромски език в VI клас/шестата година на обучение дава възможност ученикът:

- Да развие езикови, социокултурни и ключови компетентности;
- Да прилага на практика ромския език: да чете, да разбира устна реч, да общува, да се изразява в писмена и устна форма;
- Да изгради положително отношение към изучаването на ромския език, култура и традиции;

КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	ДЕЙНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ
Умения за общуване на майчин ромски език	Интегрирано изграждане на четирите езикови умения: слушане, говорене, четене и писане, чрез разбиране и съставяне на устни и писмени послания, разбиране и изразяване на мисли, факти, мнения, чувства и отношения, както в устна, така и в писмена форма в предвидими и познати ситуации, използване на помощни материали и техника.
Компетентности в областта на български и чужд език	Осмисляне на отделни граматически категории, развиване на усет за правилен избор на езикови форми, подходящи за конкретен контекст, връзка с учебни предмети: български език и литература, чужд език.
Основни компетентности по математика, по природните и хуманитарните науки, както и в областта на технологиите	Дейности за запознаване с основни математически действия и с основни принципи и методи на природните науки и технологиите, както и отражението им върху природната среда.

	Връзка с учебни предмети математика и човекът и природата, география и икономика.
Дигитална компетентност	Използване на електронни средства.
Умения за учене	<p>Натрупване на знания и опит за осъзнаване на необходимост от мотивирано учене и необходимост от постоянно самоусъвършенстване чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролеви игри и симулации; • Самостоятелни задачи, отговарящи на индивидуалните интереси на учениците; • Работа по проекти; • Дидактически игри; • Извънкласни дейности (изложби, училищни и извънучилищни проекти, представления, тържества, срещи с носители на езика и др.); • Използване на съвременни и класически средства за обучение: аудио и мултимедийни материали, печатни материали, електронно обучение (образователен софтуер, онлайн ресурси), връзка с всички учебни предмети.
Социални и граждански компетентности	Участие в екипни проекти и индивидуални дейности, възпитаване в норми на поведение и изграждане на ценностна система и гражданско самосъзнание; осмисляне на националната културна идентичност чрез опознаване на културите на другите народи, връзка с учебен предмет история и цивилизация.
Инициативност и предприемчивост	Работа в екип и изпълнение на индивидуални задачи, приучаване към спазване на срокове, развиване на новаторско мислене и възприемане на нови идеи, връзка с учебен предмет технологии и предприемачество.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Дейности за опознаване на собствената култура в контекста на световното културно наследство, като ученикът активно участва в дейности (тържества, празници и др.), посветени на България и на ромите, развитие на креативност, връзка с учебни предмети

	история и цивилизации, български език и литература, музика и изобразително изкуство.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Дейности, формиращи навици за водене на здравословен начин на живот при съответните теми в обучението по ромски език, връзка с учебни предмети човекът и природата, история и цивилизация, музика и физическо възпитание и спорт.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.

ПРОЕКТ